

2007 AVRASYASI'NDA NÜFUZ MÜCADELELERİ: "YENİ SOĞUK SAVAŞ" BAŞLIYOR!

Hakan GÜNEŞ

Putin'in Rusya'da ipleri eline alıp ekonomi ve bürokrasiye a la russe şekil vermesiyle güçlenen Rus ekonomisi ve etkinleşen Rus dış politikası 2007 yılı şubat ayında manifestosunu ilan etti. Bu manifesto Putin'in Münih konuşmasıdır. Münih konuşması 2004 sonlarında başlayan «renkli devrimler» rüzgârının Sırbistan, Gürcistan ve Kırgızistan'dan geçerek Beyaz Rusya ve Özbekistan semalarına dayandığı dönemde Rus-Atlantik ilişkilerinin eskisi gibi devam edemeyeceğini ifade ediyordu. Nitekim 2008 yazında ilk açık çatışma (Güney Osetya) ile kendini gösterecek olan ciddi gerilimin tüm işaretleri 2007 yılında ortaya çıkmıştı.

Renkli devrimler, NATO'nun Balkanlar ve Kafkasya'daki genişleme adımları, Orta Avrupa'ya ABD füze savunma sistemlerinin yerleştirilme çabaları, Kosova'nın ilkin fiili ardından de jure bağımsızlığı gibi Rusya'yı derinden rahatsız eden gelişmeler karşısında Rusya bir yandan Çin ile işbirliğini askeri sahada güçlendirirken diğer yandan değişik uluslararası esnek ittifaklar kurmaya çalıştı. İran'ı pek çok konuda destekledi. Hazar ülkeleri zirvesinde Rus-İran ittifakı tüm bölgeyi etkileyecek ortaklık mesajları verdi. Bilhassa Hazar'ın statüsü ve yine buna bağlı Türkmen ve Kazak enerji hatlarının Hazar'dan Avrupa'ya geçiş yolları konusunda Rusya ve İran lehine tahkimatlara gidildi. Venezuela'ya Mig satmaya başladı ve karşılığında Karaipler'de ortak açık deniz tatbikatları gündeme geldi.

Peki, Boris Yeltsin döneminde SSCB'yi dağıtan, açık denizlerdeki askeri üslerini parasızlıktan ve başka sebeplerle kapatan Rusya ne oldu da «yeni soğuk savaş» ilan etti denecek bir dış politika noktasına ulaştı. Bu konu her şeyden önce son 10 yılda Rus ekonomisinde ve devlet yapısında Putin'in yaptığı düzenlemeler ile ilgilidir.

* Dr. İ.Ü. Uluslararası İlişkiler

Rusya'nın yeniden etkin bir dış politika aktörü olmaya başladığı en az beş yıldır herkese malum. Bu açılımın mimarı ise şüphesiz Vladimir Putin'den başkası değil. Büyük bir ekonomik krizin ardından Yeltsin'in halefi olarak Kremlin'in bir numaralı koltuğuna yerleşen Putin 1999'da iktidara ilk geldiğinde içeride ve Rusya'nın "yakın çevre"sinde düzenlemeler yaptı. Ekonomisini düze çıkararak ve 90'lı sefalet yıllarını hızla unutturacak bir refah seviyesine yaklaştıran Putin, eski Birlik üyesi ülkeleri ile olan ilişkilerini güçlendirdi ve çok-milletli Rusya federasyonunda etnik bağımsızlık arayışlarına hiç paye vermeyeceğini açık ve sert biçimde ilan etti. Bir bakıma kale surlarını yeniden ördü. 2004 baharında ikinci kez yeniden seçilen Putin'in yeni döneminde ise cephe gerisini az çok sağlama almanın güveni ile dışarıya sefer etmeye başladı. Haftada bir, bazen iki kez yurtdışı ziyaretlerinde bulunması onun seyahat merakından çok yeni dönemin önemli bir işareti olarak değerlendirilmeli.

Şimdi kısaca dünya politik sistemi içinde hatırı sayılır bir güç olan Rusya'nın bölgesel bir güçten global bir güce dönüşme potansiyelleri ve sınırları ile artan gücün uluslararası politikada temsil ettiği nitelikleri güncel gelişmeler eşliğinde anımsamaya çalışalım.

Ekonomide ve Arka Bahçe'de İşler Yolunda

Putin döneminde en büyük başarı belki de ekonomide elde edildi ve ekonomik çöküntü durduruldu, hatta önemli bir kalkınma hızı gerçekleştirildi. 2002 yılında kalkınma hızı %7.2 oldu. Yüzde binleri bulan enflasyon durduruldu, ücretler ve rublenin satın alma gücü hızla arttı. Rusya hazinesinin 84 milyar dolar altın rezervi var. Putin borç çevirme sorununu tamamen ortadan kaldırdı, IMF'ye bağımlılığı fiilen sıfırladı ve kişi başına düşen milli gelir onun döneminde 5-7 kat arttı.

Rusya ekonomisinde 1998 yılı Ağustos ayında başlayan kriz süreci 1999 yılının ikinci yarısına kadar devam etmiştir. 1999 yılında devalüasyonun ve uluslararası piyasalarda artan petrol ve metal fiyatlarının etkisiyle ihracat gelirlerinde meydana gelen artışın başlattığı ekonomik iyileşme, Rusya'nın döviz rezervlerindeki artışı da beraberinde getirmiş ve rubleyi kuvvetlendirmiştir. Haziran 1999'da 11 milyar dolar seviyesinde olan rezervler, Ekim 2000'de 25,9 milyar, Aralık 2001'de ise, 37 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. İstikrarlı döviz kuru politikası, para arzının denetim altında tutulması, artan enerji fiyatları ve iç talebin düşüklüğü enflasyonun beklenenden daha az bir oranda (1998'de %84, 1999'da %36, 2000 yılında %20 ve 2001 yılında ise, %18.6) gerçekleşmesini sağlamıştır.

Ekonomideki olumlu gelişmeler enflasyon, sanayi üretimi, kur, dış ticaret fazlası gibi pek çok alanda kendini hissettirmektedir.

Sanayi üretiminde görülen artış nedeniyle ekonomi, 2000 ve 2001 yıllarını rekor büyüme oranı ile kapatmıştır. 2000 yılında %8.3 olarak gerçekleşen kalkınma hızı, 2001 yılında beklentinin (%4) üzerinde %5.5 oranında bir artış göstermiştir. Geçtiğimiz yıl sanayi üretimi de %5.2 oranında artmıştır.

Dış ticarete ve gümrüklere getirilen sıkı kontrollerle, ülkeye yabancı mal girişini denetim altına alan Rusya, bu sayede tahsil edebildiği gümrük vergisi ve KDV ile ithal ürünlerini pahalılaştırmıştır. İhraç ürünlerine getirilen 'ihraç vergileri' sayesinde hükümetin ihraç vergilerinden elde ettiği gelir de artmıştır.

İthalat sabit kalırken, ihracat değer olarak yükselmiştir (Yıllar itibarıyla dış ticaret dengesi; 1988/ + 16 milyar \$, 1999/+ 35 milyar \$, 2000/+ 61 milyar \$, 2001 Ocak Eylül/+ 47 milyar \$). Öte yandan, yurtdışına dış ticaret amaçlı para transferlerine getirilen kısıtlamalarla, illegal yollarla fon çıkartılması önlenirken, ithalatın finansmanındaki bürokratik işlemler de arttırılarak, ithalat büyük ölçüde denetim altına alınmıştır.

2001 yılında da IMF'nin desteğine ihtiyaç duymayan Rusya'nın, 2001 başında 162 milyar dolar olan toplam dış borç stoğu, Ocak 2002 itibarıyla 155 milyar dolar seviyesine inmiş bulunmaktadır.

Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta ekonomideki iyileşmenin Rusya vatandaşının gündelik yaşamında da yansımış olmasıdır. 2000 yılında 332.5 milyar dolar olan GSMH, 2002 yılında 1.409 trilyon dolara yükselmiştir. Aynı şekilde 2000 yılında 2.270 dolar olan kişi başına düşen milli gelir, 2002 yılında 9.700 dolara yükselmiş durumda. Bu durum Putin'in ülke içinde artan popülaritesin ve yine Rusya Federasyonu Komünist Partisi'nin son seçimlerdeki oy kaybının da başlıca etmeni durumunda.

Aslında Rusya vatandaşının ortalama reel yaşam standardı hemen tüm ölçütler bakımından (Moskova ve Petersburglu kaymak kesim dışında) Sovyetler Birliği'nde yakalanan seviyenin hâlâ gerisinde. Ancak kapitalizme geçişin ilk yıllarında (Gorbaçov dönemi) ve özellikle Yeltsin döneminde savaş yılları dışında Rusya tarihinin en ağır ekonomik koşullarını yaşamış bulunan Rusya halkı için Putin'li yıllar şimdiden mucizevi bir başarı olarak algılanıyor.

Bu durum Putin kadar başarılı bir ekonomik performans sergileyemeyen diğer eski Sovyet ülkelerindeki halkın da yeniden büyük kardeşe bakmaya başlamasını sağladı. Özellikle Orta Asya ülkeleri Rusya ile iyi olan ilişkilerini stratejik

partnerlik olarak adlandırmaya yöneldi. Rusya'yı ABD ile dengeleyen ve içerde derusifikasyonu en sert biçimde yürüten Özbekistan bile geçtiğimiz yazdan itibaren Rusya'yı yeniden büyük ortak listesine aldı.

Yeltsin dönemine göre halkın büyük bir kısmının desteğini alan ekonomik programa karşılık dış politika açılımlarında önemli engeller de yok değil. Gürcistan'da gerçekleşen "kadife devrim" ve Beslan trajedisi öncesi açık CIA ajanı yeni Gürcü lider Saakaşvili'nin Rusya ile savaş eşliğinde olduğunu söylemesi Rusya'da soğuk duş etkisi yaratsa da Belarusya ve Ukrayna ile Konfederal Birlik planları, Kazakistan, Ukrayna, Kırgızistan ve Belarus'la beşli "Ortak Ekonomik Alan" (bir tür AB) anlaşması vb. adımlar Rusya'nın Yeltsin dönemi kayıplarını tazmin etmeye başlaması olarak değerlendirilebilir.

Putin: Rus Çarı mı, Sovyet Mirasçısı mı?

Her global güç artık global bir güç olmadığı anda dahi hâlâ eski saikleri ile hareket etmeye yatkındır. Ancak bu davranışını destekleyecek bir iktisadi ve siyasi potansiyele sahip değilse boyunun ölçüsünü alması da uzun sürmez. Rusya için ise durum biraz farklı. Rusya eski etki alanında yer alan tüm Orta ve Doğu Avrupa'yı daha SSCB dağılmadan Batı'ya kaptırmıştı. SSCB dağıldıktan sonra üç Baltık ülkesini, ardından milliyetçi iktidarların işbaşına geldiği Gürcistan ve Azerbaycan'ı ve birkaç yıl sonra da Türkmenistan ve Özbekistan'ı kontrol alanından kacırdı. Küba ve Vietnam'daki askeri üslerini ekonomik yetersizlikleri nedeniyle kapattı. Afrika'daki pek çok müttefikini ise ya batıya ya da Çin'e kaptırmıştı. SSCB'nin dağılması ve Yeltsin'in ekonomik ve siyasal afetlerle dolu yönetimi koşullarında gerçekleşen bu kayıplar 2000'lere girerken Putin tarafından giderilmeye başlandı.

Petrol ve doğal kaynak gelirleri nasıl ekonomiyi canlandırmanın motoru olduysa hâlâ kıymetli sayılabilecek ve yenilenmiş ileri teknoloji ile desteklenen askeri endüstri de onun dış ilişkilerinde önemli bir rol oynuyor. Hindistan yeniden Rus askeri teknolojisine yöneldi. Mozambik ekonomik ilişkilerinde Rus firmalarına öncelik tanıyor. Geçmişte bahsi bile geçmeyen ülkelerden Türkiye dahi Rus askeri teknolojisinin pazar adayları arasında.

Daha önemlisi Rusya ABD hegemonyasını zayıflatıcı, dolayısıyla kendi etki alanını güçlendirici bir stratejiyi hayata geçirmeye başladı. 2006 sonlarında "benzerinin bugün ve gelecekte yapılması mümkün olmayan yeni tipte mini atom bombaları" geliştirdiğini açıklaması Rusya'nın uluslararası hegemonlar arasındaki savaşa dönüşünün ilanı olarak okunabilir.

Geçmişte Sovyetler Birliği'nin, özellikle Hruşov döneminde izlediği "onlardan olmayan bizdendir" (ABD'nin bizden olmayanlar onlardandır dar politikasına karşılık) yaklaşımı Rusya'nın yeniden gündeminde. Geçtiğimiz yıl İslam Konferansı Örgütü'ne (İKÖ) adaylık için başvurması bu çerçevede ele alınmalı. Ülkesi içinde 20 milyon Müslüman'ın bulunması gerekçesiyle İKÖ'ye üye olmak hakkı olduğunu belirten Putin'in bu cesur hamlesi aslında uluslararası rekabette İslam ülkelerini de bir ölçüde yakınına çekme stratejisinin bir parçası. Çin ve Orta Asya ülkeleri ile kurulan Şangay İşbirliği Örgütü ise gelişerek devam eden bir oluşum olarak Rusya'nın elini güçlendiriyor. Anılabilecek daha sayısız uluslararası politik inisiyatif arasında son olarak Lula'nın Brezilyası ile girilen yakınlaşmayı da saydığımızda tablo tamamlanıyor: Global Hegemon'a karşı alternatif uluslararası ve bölgesel güç odakları yaratmak ve bu oluşumlar içinde lider ülke olarak Rusya'yı konumlandırmak.

Özetle, evet uluslararası kapitalizmin yeni pazar savaşı koşullarında Rusya da yeni bir global aktör olarak rol almak istiyor. Bir Sovyet mirasçısı gibi onun eski etki alanlarına daha fazla ağırlık verdiği gibi onun strateji mantığını anımsatan yaklaşımlar da geliştiriyor. Ancak yalın bir gerçeği anımsadığımızda yeni Rus açılımının niteliği konusunda yanılısamaya düşmeyiz. Rusya artık kapitalist bir ülke. Bölgesel bir güçten global hegemon ABD ile yarışa hazırlanan bir emperyalist devlet namzetidir. Putin de bu yeni Rus İmparatorluğu'nun yeni çarından başka bir şey değil. Ülkesinde bir yandan Sovyet marşlarına sahip çıkmasına aldanmamalı çünkü o öte taraftan da gerçek Rus devrimcilerini komplolarla cezaevlerine dolduran gerçek bir Rus Çarı....

YURTSEVER YENİ-ÇAR'IN MÜNİH BEYANATI

Vladimir Putin'in Münih konuşması, binlerce örneği bulunan protokol söylevlerinin sınırlarını aşarak pek çok açıdan tarihte yerini almış bir konuşmadır artık. Türk Genelkurmay Başkanlığı'nın da web sitesinde tam metin çevirisini yayınladığı konuşma bugünlerde "soğuk barış"ın başlangıcı olarak alındığı gibi BDT ülkeleri sol çevrelerinde "kızıl-Putinizm" (Krasno-Putinizm) de en önemli referansı olarak görülüyor.

Rusya devlet başkanı Putin'in konuşması gerek üslup, gerek zamanlama, gerekse ifade ettiği düşüncelerin bundan sonra ortaya çıkarılabileceği sonuçlar bakımından son derece kayda değerdir. Putin konuşmasında tek kutuplu dünyanın "...ne kadar süslerseniz süsleyin, netice itibarıyla tek tip durum, tek erk, tek güç merkezi, tek efendi anlamına geldiğini" ifade eden Putin devamla "bunun demok-

rasiyle kesinlikle hiçbir ortak noktası” olmadığını, “çünkü, bildiğiniz gibi, demokrasi azınlığın menfaat ve fikirleri ışığında, çoğunluğun iktidarı” anlamına geldiğini anımsattı.

Putin, 40'ı savunma ve dışişleri bakanı olan 250 siyasi ve güvenlik yetkilisine hitabında, Bush yönetimini “kontrolsüz güç kullanımıyla dünyayı daha tehlikeli hale dönüştürmek ve silahlanma yarışını teşvikle” suçladı.

Konferansa “bomba” gibi düşen Putin, Washington’ın dünyanın geri kalanından ayrı kurallara göre hareket ettiğini söyleyip şu çıkışı yaptı: “Dünya ülkeleri, uluslararası ilişkilerde neredeyse aşırı kontrolsüz bir güç kullanımına tanıklık ediyor. Bir ülke, ABD, ekonomik, siyasi ve insani olarak her açıdan ulusal sınırlarını aştı ve diğer tüm ülkelere kendi isteklerini kabul ettirmeye çalışıyor. Bu çok tehlikeli. Artık hiç kimse kendini güvende hissetmiyor çünkü kimse uluslararası hukuka sığınmıyor. Bu da silahlanma yarışını tırmandırıyor ve ülkeleri nükleer silah sahibi olmaya teşvik ediyor.”

Alman Başbakanı Angela Merkel dahil birçok katılımcının yüzünün asılması na aldırmadan konuşmasını sürdüren Rus lider, Bush yönetimini “hiçbirine tam çözüm bulmadan bir çatışmadan diğerine koşmakla” suçladı: “ABD'nin tek taraflı gayrimeşru eylemleri hiçbir sorunu çözmediği gibi insani trajedilerle yeni gerilimlerin kaynağına dönüştü. Yerel ve bölgesel savaşların sayısı düşmedi. Ölenlerin sayısı azalmadı ama önemli ölçüde yükseldi.”

Çin Rusya Yakınlaşması

Daha önce sınır uyuşmazlıkları ve diğer sorunlar nedeniyle bozuk olan Çin ve Rusya arasındaki ilişkiler son yıllarda büyük ölçüde düzelmekle kalmadı, iki ülke arasında yeni ticaret anlaşmaları imzalandı; silahlı kuvvetleri ortak manevralara başladı.

Çin-Rus ilişkilerindeki gelişmeler 2001 yılında iki ülkenin, Şanghay Beşlisi diye anılan bölgesel işbirliği örgütüne resmîyet kazandırmasıyla dünyanın ilgisini çekti. Çin, Rusya, Kırgızistan, Tacikistan ve Kazakistan’dan oluşan gruba resmen Şanghay İşbirliği Örgütü adı verildi ve hedefinin, “terörizm, bölücülük ve aşırı siyasi hareketlere karşı mücadele ederken ekonomik işbirliğini güçlendirmek” olduğu açıklandı. O tarihten beri Şanghay Beşlisi büyüdü hem de Çin ve Rusya arasında çok sayıda anlaşmaya varıldı. Çin de büyüyen bir ekonomik güç olarak Rusya’nın petrol ve doğal gazına ilgi duymaya başladı. Çin ve Rusya arasındaki ikili ticaret hacmi geçen yıl 2004'e göre yüzde 37.1 artarak 29.1 milyar doları

buldu. Bu rakamın 2010 yılında 60-80 milyar dolara ulaşacağı öngörülüyor. Rusya, Çin'e silah satmaya başladı; petrol ve doğal gaz sağlamayı vaat etti. İki ülke arasında yıllarca süren sınır uyuşmazlıkları çözüme bağlandı.

Kimilerine göre bu yakınlaşmanın en azından Pekin açısından anlamı ülkenin enerji kaynaklarına olan ilgisi ile sınırlıdır. Örneğin Amerikan Dış Politika Konseyi'nden Ilan Berman, çok hızlı bir büyüme içinde bulunan Çin ekonomisinin ihtiyaç duyduğu kaynakların Pekin'in kuzeyinde bulunmasıyla ilgili olduğunu ve aslında iki ülke arasında sık sık gerginlik yaşandığını ve bu gerginliklerin yeniden su yüzüne çıkmasının kaçınılmaz olduğunu savunuyor.

Nitekim Çin tarafından da bu yaklaşıma paralel yorumlar geliyor: Şanghay Uluslararası Etütler Enstitüsü'nde Avrupa Etütleri başkanı Zuqian Zhang'a göre "Pekin terörizme karşı uluslararası koalisyonla katılımının ayrılıkçı güçleri kontrol altına alma çalışmaları açısından yararlı olduğunu gördü". Ona göre Çin'in güvenlik alanında diğer ülkelerle ve NATO dahil diğer örgütlerle işbirliği yapma istek ve yeteneği giderek artacaktır." Özetle Rusya yakınlaşmasına global ölçekte ABD ve NATO ile ilişkileri bozacak bir değer biçmeyin mesajı veriliyor. Bu mesajlara emperyalist odaklar arası karmaşık ilişkinin izleri yansıyor. Çünkü Çinliler NATO'nun Belgrad'daki büyükelçiliklerini nasıl bombaladığını unutmamış olmalıdırlar.

Bir Soru: Peki o zaman Rusya-Çin yakınlaşmasını yakından izleyen Amerika bu birliktelikten niçin kaygı duymaktadır? Asya'nın bu iki büyük gücü arasındaki yakınlaşma Amerika açısından ne anlam taşıyor?

Amerika Birleşik Devletleri'nin hazırladığı bir raporla Çin'in dünya için çok büyük bir tehdit oluşturduğunun açıklanması Çin yönetimi tarafından büyük bir rahatsızlıkla karşılanmıştır. Pekin yaptığı açıklama ile olayı şiddetle kınamıştı.

Johns Hopkins Üniversitesi'nden David Satter'ın söylediği gibi ikili işbirliğinin en çarpıcı örneği, geçen yaz aylarında yapılan ortak askeri manevralar oldu: Rusya uzun süredir Çin'e silah sağlıyor. Ancak 10 bin asker ve uzun menzilli Rus bombardıman uçaklarının katıldığı bu tatbikatın en büyük özelliği, Çin topraklarında yapılması ve Rus Backfire bombardıman uçaklarının da rol almasıydı. Çin bu uçaklardan satın almak istiyor ve Tayvan'a girişebileceği bir istila hareketinde bu uçakları kullanmak istediği düşünülüyor.

Çin-Rus ortak askeri manevralarının çapı, Amerika'nın bölgedeki müttefikleri Japonya, Güney Kore ve özellikle Tayvan tarafından kaygıyla karşılandı. Ancak Rusya ve Çin tatbikatların herhangi bir ülkeye yönelik olmadığını, terörist sal-

dırılara karşı hazırlık ve Çin'in satın almak istediği silahları denemek için yapıldığını açıkladı. Oysa birçok uzman, ortak askeri tatbikatta klasik savaş senaryolarının uygulandığını, bunun terörist örgütlerle mücadele açısından bir yararı olmadığını belirtiyor. Uzmanlar, ortak Çin-Rus askeri tatbikatının, bu iki ülkenin Asya-Pasifik bölgesinde söz sahibi oldukları konusunda Amerika'ya bir mesaj verme girişimi olduğunu belirtiyor.

Ara Sonuç: Rusya'nın Kırmızı Çizgileri Kalınlaştıkça Amerikan Hegemonyasını Sınırlama Hareketi Güçleniyor.

David Satter, geçen yılki ortak askeri manevralardan önce imzalanan, 21'inci Yüzyılda Dünya Düzeni konulu Çin-Rus ortak bildirgesinin, bu iki ülkenin, dünyada kuvvet dengesini kendilerinden yana değiştirme niyetini ortaya koyduğunu söylüyor: Ona göre bu açıklama, dolaylı yoldan da olsa iki ülkenin, Amerika'nın dünyada tek söz sahibi olmasını önlemeyi ortak çıkarlarına uygun gördüğünü ortaya koydu. David Satter'a göre iki ülke de Amerika'nın özellikle kendi sınırlarının çok yakınında etkinlik sahibi olmasından rahatsızlık duyuyor.

Çin'le yürütülen ortak manevralar öte yandan Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana Rusya'nın "kırmızı çizgileri"nin nerede olduğunu ortaya koymaktadır. Baltık ülkeleri NATO üyesi olduğu zaman bunun büyük sorun oluşturacağını düşünenler oldu. Ama bu sineye çekilmişti. Ukrayna ve Gürcistan gibi ülkeler NATO'ya göz kırpmaya başlayınca Rusya'nın kırmızı çizgiyi çekmeye başladığı görüldü.

Uzman, askeri manevralarla yapılan kuvvet gösterisinin, Tayvan'ın ya da Çin'deki Müslüman nüfusun bağımsızlık girişiminde bulunmalarını önlemeyi amaçladığını da düşünüyor.

II. Dünya Savaşı'na 1 ay kala Nazi Almanyası'nın SSCB'ye yapacağı hareket beklenirken sonuçta Almanyası nasıl önce Polonya ve Kuzeybatı Avrupa'ya yönelerek herkesi şaşırtıp ardından bu kez SSCB'ye saldırarak tekrar bir kez daha şaşkınlığa neden olduysa bugün de global güçlerin birbirleriyle yakınlaşma süreçlerinde asıl olanın kendi burjuva "ulusal çıkar" paradigmaları olduğu gözden çıkarılmamalıdır. Bugün için stratejik gibi görünen ilişki yarın öbür tarafla biten bir işbirliğine yönelebilmektedir.

Bugünün dünyası SSCB'den ve Sosyalist Blok'tan yoksundur. Üçüncü dünya yakınlaşması gibi fikirler geçmişte olduğundan dahi daha az önemlidir. Çin, Brezilya, Hindistan, Rusya Federasyonu gibi ülkelerin ABD hegemonyasını sınırlama çalışmaları sınıflar savaşının global ölçeğinde zaman zaman Fransa'nın Birleşmiş

Milletler Güvenlik Konseyi ve başka araçlarla ABD'yi sınırlama gayretlerinden kategorik olarak farklı değildir.

Peki buradan yola çıkarak ABD hegemonyasını sınırlama çabalarının tümünün emek cephesi açısından kıymetsiz olduğu sonucuna mı varıyoruz? Elbette hayır. Latin Amerika'daki gelişmeleri değerlendirmelerimizden de anlaşılacağı gibi anti-emperyalist yönelimli, iç politikada ezilenler lehine düzenlemeler yapmaya başlamış hükümetlerin bu türden çabaları yukarıda andığımız Emperyalistler Ligi'ndeki tepişmelerden farklılık taşır. Bular global hegemonya mücadelesinde tabloyu değiştirecek değerde olmasa da sosyal karakterde hegemonya mücadeleleridir.

Anti-emperyalizm: Sınıflar Mücadelesi uluslar-arasında değil, sınıflar arasındadır!

Nitekim anti-Bush, anti-ABD hatta yer yer anti-emperyalist görünen pek çok olgu hemen desteklenebilir bir politika olmayabilir. Bu başlıklar geniş bir muhalafet cephesinin ortak paydaları olsalar da geçtiğimiz yüzyıl tarihi sayısız sol hüsrarla doludur. Bu bakımdan dünyada gelişen tek süper güç ile yeni süper güç namzetleri arasında ortaya çıkan gerilimleri sınıflar mücadelesi parametresi ile okumak doğru olur. İşte burada yurtseverlik, anti-ABD'cilik, anti-Bush'culuk anti-Nato'culuk vb. arizidir. Şaşmaz kriter söz konusu aktörün dışarıda değil, içeride ne yaptığı, hangi sınıfı ya da sınıf ittifakını temsil ettiğidir.

Putin'in gerçek yüzünü ve "anti-emperyal çıkışını" daha iyi anlamamızı sağlayacak bir örnekleme ile devam edelim. Kurtlar Vadisi dizisi Türkiyeli sosyalistlerin istisnasız tüm unsurlarınca eleştiri bombardımanına tutulmasına karşılık ülke gündeminden taşan film versiyonunun (Kurtlar Vadisi Irak) ABD'ye yakın çevrelerce eleştirilmesi ve yine Latin Amerika sol çevrelerinin ilgisine mazhar olması (bkz. filmin yayınlandığı dönem Milliyet gazetesi) olmuş olduğunu hayretle izlemiştik. Biz içerden bakanlar olarak Ertuğrul Kürkçü'nün muhteşem yazısında (bkz. Siyasi Gazete sayı 17) ifade edildiği gibi sahte anti-emperyalizmi yalnızca bizim geleneğimizde bulunan sahici anti-emperyalizmden elbette ayırt edebildik. Ancak haritadaki yerimizi bilmeyen ülke halklarının -solcuları da dahil- bu tür ayırmalara vakıf olması beklenemezdi.

Latin Amerikalı yoldaşların "kurtlar vadisi" konusundaki hatasını tekrarlama ya lüzum yok. Putin'in anti-emperyalizmi, tamam kabul, Polat Alemdar'dan bir gömlek üstün olabilir ama, daha fazla değil.

Putin'in Münih konuşması bu ayrım dikkate alınarak okunmalı. Aksi takdirde bugünlerde (BDT ülkeleri sol çevrelerinde) popüler olmaya başlayan "kıızıl-Putinçilik" (Krasno-Putinizm) Sarp Sınır Kapısı'ndan içeri girdi demektir.

Kızıl Putinizm ya da Rusçası ile krasno-putinizm BDT sol çevrelerinde geleneksel KP'ler başta olmak üzere gerek kurumsal siyaset, gerekse toplumsal siyasal algı düzeyinde şekillenen bir olgudur. Bu yaklaşıma göre Putin bir sosyalist olmasa da anti-ABD tutumu ve eski SSCB sınırlarını yeni bir formda bir araya getirmeye çalışan başarılı bir lider olarak koşullu da olsa desteği hak etmektedir. Putin sosyalist fikirlerin daha fazla vücut bulacağı bir zemini hazırlamaktadır. ABD karşıtı güçlü bir Rusya, SSCB dönemindekine benzeyen bir uluslararası sistemi ortaya çıkartacaktır. ABD istediği gibi at oynatamayacaktır vb. vb. Nereden tutsanız dökülen bu yeni de-gaullé'cü yaklaşımın BDT solundaki karşılığı bu ise Türkiye'de de başka türlü çeşitlemelerinin olduğu malumunuz. Bir ucunda Bush karşıtlığını anti-kapitalist bir anti-emperyalizmle eşleştirme yanlısaması yaratan sağkanat BAK bileşenleri öbür ucunda Zyüganovvari milliyetçi tezlerle hamilik yapmaya kalkan yurtsever cephecilik.

Uluslararası ilişkiler alanına ilişkin gelişmeleri gelişmenin ortaya çıkardığı yeni tezler, bu tezlerin sosyal-sınıfsal karakterine bakmadan alkışlamaktan vazgeçildiği gün, dolaylı biçimlerde de olsa Türkiye solunun en az yarısının peşinden gittiği Saddamcı, Miloseviççi eğilimlerden uzaklaşılabilir ve bu listeye Putin, Kerimov, Yanukoviç ve diğerleri eklenmek durumunda kalınmaz.

Gerilim Kapıya Dayandı: Rusya-NATO Cephesinde Yeni Bir Şeyler Oluyor!

Münih'ten bu yana yaşanan gelişmeler Putin'in ortaya koyduğu çerçevenin basit bir söylev olmadığını gösteriyor. Putin'in geçtiğimiz hafta Rusya Federasyonu devlet başkanlığı koltuğuna oturan halefi Dimitri Medvedev'le birlikte ülkeyi 2020 yılına kadar yöneteceğine kesin gözüyle bakıldığı düşünülürse uluslararası siyasal güçler arenasının çatışmalı gelişmelere açık olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Faşizme karşı zafer günü olan 9 Mayıs'ın yıldönümünde Kızıl Meydan'da 18 yıl aradan sonra görkemli askeri geçit törenin düzenlenmesi Rusya'da Putin'in güçlü Rusya politikasında işi nereye vardırıldığını apaçık ortaya koydu. Rusya bu yıl Kızıl Meydan'daki kutlamalarda askeri gövde gösterisi yaparken, tören sırasında savaş uçakları meydan üzerinde tur attı, SSCB'nin dağılmasının ardından ilk kez Kızıl Meydan'a ağır tanklar ve füze fırlatma rampaları da girdi. Pentagon sözcüsü Geoff Morrell, geçit töreniyle ilgili olarak, "Eski püskü teçhizatlarını orta-

ya çıkarıp sergilemek, göstermek istiyorlarsa, hiç durmasınlar” ifadesini kullandı. Özetle soğuk savaş lügatleri yeniden carileşmiş durumda.

ABD-Rusya ilişkilerini etkileyen son bir yıllık gelişmelere bakıldığında hem Rusya cephesinde hem de Rusya'nın taraf olduğu bölgesel gelişmelerde yeni ve sert karşıtlıkların ortaya çıktığı görülür. Rusya'nın yoğun engelleme çabalarına karşın gerçekleşen Kosova'nın bağımsızlık ilana karşı Rusya, ABD yanlısı Gürcistan içinde yer alan Güney Osetya kartını devreye soktu: Güney Osetya da Birleşmiş Milletlere bağımsızlığının tanınması için başvuruda bulundu. Aynı süreç Abhazya için uzun süredir gündemde ve çok yakında Trans-Dniester için de gündeme gelebilir.

Son Karar Bardağı Taşırır!

Aslında Putin'in, Dimitri Medvedev'e mühürü teslim etmeden önce ilan ettiği son kararı ise henüz az konuşulan ve bundan önceki hamlelerden çok daha büyük etkileri olacak bir nitelikte. Rus lider, madencilik, enerji, uzay endüstrisi ve medya dahil 42 kilit sektörde yabancı yatırımcıyı yasaklayan yasayı parlamentodan çıkmasından oldukça uzun bir süre sonra imzaladı. İngiliz Dil Eğitim kurumlarına getirilen yasaklamalardan sonra bu son icraat Batı'da ve özellikle çok uluslu dev şirketlerde büyük kaygılara neden oldu. British Council'ın Rusya'daki taşıra şubelerinin bile kapatılmasını günlerce manşetten indirmeyen İngiliz medyası'nın (Rusya'da sadece petrol alanında bile milyarlarca dolarlık BP yatırımı mevcuttur) bu kritik yabancı sermayeye kapanma kararından sonra ne yapacağını yakında göreceğiz. Ancak belli ki renkli devrimleri Kremlin duvarlarından aşırmayan Batı-Atlantik iş ve siyaset çevreleri yeni bir taktik geliştirmek üzere hazırlık yapıyorlar.

Kosova'nın bağımsızlık ilanının ardından Bükreş'te gerçekleşen NATO zirvesinde Gürcistan ve Ukrayna ve Makedonya'nın Pakt'a kademeli olarak dahil edilme planında hız kesilmesi Rusya-ABD geriliminde kısa bir mola verildi görüntüsü yaratsa da pek çok cephede ilişkilerin sertleşeceği şimdiden aşikâr.

Türkiye tartışmalardan uzak kalamayacaktır!

ABD Atlantik ilişkilerinde yaşanan gerilimin coğrafi üssü bir yandan Orta ve Doğu Avrupa gibi tarihsel gerilim hattında sürerken, geçmişten farklı olarak yeni gerilim cephesinin Karadeniz'in iki yakasına doğru kaydığını tespit etmek sanırım hiç spekülasyon olmayacaktır. Türkiye'nin sınırdaş bulunduğu ve Balkan ve Kafkas

coğrafyasının söz konusu gerilimin cephe hattında yer alması Türkiye-NATO ve Türkiye-Rusya ilişkilerinde yeni alması, sorun alanları üretecektir.

Türkiye’de dış politikaya yön verenlerin Kafkasya ve Orta Asya açılımlarının selameti için Avrasya’nın bir numaralı aktörü Rusya’yı cepheden karşısına almaya çalışacaktır. Bu aynı zamanda 20 milyar dolar sınırına dayanmış ticari ilişkiler hacminin bekası için de gereklidir. Ancak stratejik aklı esas olarak AB ve ABD’ye neyi nasıl pazarlarız diye çalışan egemen blok büyük olasılıkla Rusya ile giderek mesafesini açmak durumunda kalacak AB ve ABD için ne kadar önemli olduğunu her vesilede hissettirmeye çalışacaktır. Ancak kırılabilir bir ekonomi ve iç istikrarsızlıklarla dolu bir ülke olarak hiçbir konuda belirleyici bir aktör olarak da öne çıkamayacaktır. Dolayısıyla taraflarından birisi ağır yara alsa bile (kıvılcı elmacılar) Türkiye’de Atlantikçi ve Avrasyacı Eğilimler arası tartışmanın önümüzdeki dönemde yeniden alevlenmesi kaçınılmaz görünüyor. □